

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
РАДА ПО БІЗНЕСНО-ПРОДУКТИВНОМУ СМІС УКРАЇНИ

На правах рукопису

ВАСИЛЕНКО Василь Васильович

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ
ВОЛОСЬСЬКО-ДОНСЬКОГО КОМПЛЕКСУ
ВАСИЛЕНКО ВЕРНІНЬОГО ДИСТРИКТУ

Спеціальність 08.08.01 - економіка природних
ресурсів і природокористування

Автореферат

дисертації на здобуття наукового
ступеня кандидата економічних наук

Київ - 1995

Дисертація в рукописом.

Дисертаційна робота виконана в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, академік Української Екологічної Академії наук М.А.Хвеськи

Офіційні опоненти - доктор економічних наук, професор, академік Української Академії аграрних наук В.М.Трагобчук

- кандидат економічних наук Б.М.Данилишин
Провідна установа - Інститут проблем ґрунту та економіко-екологічних досліджень НАН України

Захист відбудеться "11" жовтня 1995 р. о 17 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради

Д.01.79.02 по присудженню наукового ступеня кандидата економічних наук при Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України /252032, Київ - 32, бульвар Т.Шевченка, 80/.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України.

Автореферат розіслано "10" листопада 1995 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
Доктор економічних наук

М.Г.Черник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Зростаючі масштаби взаємодії людини з навколишнім середовищем зумовлюють, з одного боку, все інтенсивніше використання природних ресурсів, а з другого - поступове їх виснаження і погіршення якості. Інтенсифікація процесів водокористування спричиняє низку негативних, а то й непереносимих наслідків, які в свою чергу є регламентуючими та обмежувальними чинниками розвитку продуктивних сил. Нині особливо гостро поставлені питання забезпечення водод населення і господарства, охорони і відтворення водних об'єктів.

Істотний внесок у розв'язання проблеми врахування природних ресурсів у цілому і водних зокрема в прогнозах розвитку продуктивних сил зробили О.М.Алимов, О.Ф.Белашовський, П.П.Боршавський, В.В.Буржинський, С.О.Генсірук, К.Ф.Горман, С.І.Дорогунцов, Д.С.Дробяк, Р.А.Іванчук, О.М.Ковда, Я.В.Ковель, І.І.Лукінов, М.Я.Лешев, П.Т.Маракулін, В.С.Міщенко, Д.Н.Новиковський, П.Г.Олдук, О.М.Онищенко, В.О.Паламарчук, М.М.Паламарчук, М.Ф.Реймерс, П.П.Руснак, В.М.Степанов, В.Г.Сажкев, А.П.Травилев, В.М.Трагобчук, Г.С.Хачатуров, М.А.Хвеськи, В.П.Цемко, О.В.Яблоков.

Недоліки в галузі використання водних ресурсів вимагають наукового обґрунтування розвитку водогосподарської діяльності, розробки рекомендацій щодо радикального удосконалення проектування, будівництва та експлуатації водогосподарських систем на основі басейнового принципу управління, вивчення проблем забруднення водних об'єктів та економічної оцінки збитків від нього. Мета роботи - вивчення соціальних і економіко-екологічних факторів загострення гідроекологічної ситуації у Верховодністському регіоні та розробка рекомендацій щодо подальшого розвитку продуктивних сил на досліджуваній території.

Завдання дослідження:
1. Визначити структуру соціально-економічних проблем водокористування.

2. Визначити місце "екологізації виробництва" в системі соціально-економічного розвитку.

3. Дати характеристику водних ресурсів басейну верхнього Дністра як основи формування його водогосподарського комплексу /ВК/.

4. Сіניתи характер територіального і галузевого водоспоживання в регіоні.

5. Провести аналіз рівнів антропогенного навантаження на водоресурсний потенціал регіону та оцінити економічну школу, яка завдається його водним екосистемам.

6. Розробити рекомендації щодо розвитку продуктивних сил у Верхньодністровському регіоні.

7. Виявити можливість підвищення екологічного рівня функціонування НК регіону.

8. Розробити головні положення екологічної регламентації функціонування НК регіону.

Теоретичне значення роботи полягає в науковому обґрунтуванні функціонування НК. Класифіковано соціально-економічні фактори загострення гідроекологічної ситуації. Запропоновано методи оцінки антропогенного навантаження на водні ресурси та прогнозування подальшого розвитку продуктивних сил. Розроблено методи оцінки навантаження забруднених стічних вод на водоресурсний потенціал з урахуванням можливостей водних екосистем підтримувати внутрішню рівновагу та методичний підхід до проблем використання водних ресурсів на основі придатності надлявів водогосподарської діяльності.

Практичне значимість роботи полягає в тому, що її головні положення і результати зведені в конкретні пропозиції практичної реалізації заходів щодо оптимізації НК басейну верхнього Дністра і мають адресну направленість. Розроблені рекомендації щодо перспектив подальшого розвитку народногосподарського потенціалу, оцінені виходи, що задаються водним екосистемам від скидання забруднених річкових та безпосередніх впадів води. Розроблені головні принципи екологічної регламентації функціонування НК басейну верхнього Дністра. Виявлені додаткові фактори підвищення екологічного рівня НК Верхньодністровського регіону за рахунок впровадження водозберігаючих, мало- і безвідходних технологій як основи екологізації водогосподарської діяльності на Дослідуваних територіях.

Основні положення, що висловлюються на захист:

1. Структура соціально-економічних проблем водокористування і основні тенденції розвитку гідроекологічної ситуації в регіоні.

2. Методика оцінки антропогенного навантаження на водоресурсний потенціал Верхньодністровського регіону.

3. Методика урахування водного фактора в прогнозах розвитку продуктивних сил регіону.

4. Головні принципи екологічної регламентації функціонування НК Верхньодністровського регіону.

Апробація роботи та публікації. Матеріали дисертації доповідались і обговорювались на науково-практичних конференціях /Жанів, 1994; Кременчук, 1994, 1995; Тернопіль, 1994, 1995; Київ, 1995/.

За результатами досліджень опубліковано вісім робіт загальною обсягом 1,9 друк. арк. Основні положення дисертаційної роботи використані при розробці і складанні: рекомендації по використанню та охороні водних ресурсів регіону, концепції водозабезпечення народногосподарського комплексу України на період до 2005 року, методологічних підходів урахування водного фактора в прогнозах розвитку і розміщення продуктивних сил України, концепції водозабезпечення Придніпровського регіону, стратегічного плану дії і конвенції про співробітництво щодо захисту водних ресурсів і збалансованого водокористування в басейні р. Дуней, а також при проведенні фундаментальних досліджень в рамках ДНІТ України та інших розробок, які виконувалися Відділом регіональних проблем використання і охорони водних ресурсів РІС України НАН України.

Методологічна база досліджень. Основною роботою є авторські методи визначення рівнів антропогенного впливу на водоресурсний потенціал та оцінки перспектив розвитку продуктивних сил з урахуванням водного фактору. Методи дослідження базуються на комплексній математико-статистичній обробці результатів, пошуку корелятивних зв'язків та залучення елементів картографічного моделювання. В основу розробок покладений базейновий принцип управління водними ресурсами з урахуванням адміністративного поділу територій басейну верхнього Дністра.

Обсяг і структура р. отп. Дисертація викладена на 131 сторінці машинописного тексту і включає 12 таблиць і 7 малюнків. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків та списку літератури, який нараховує 152 наукових джерел.

ЗМІСТ РОБОТИ

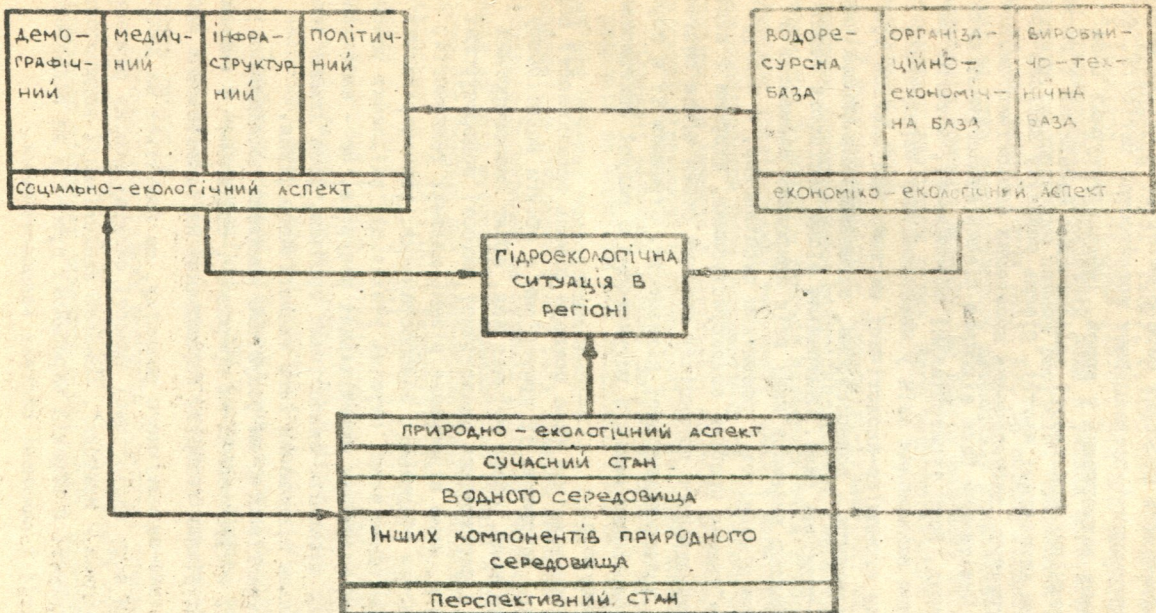
У вступі обґрунтована актуальність проблеми, визначена мета дослідження, сформульовані завдання та практична значимість роботи, розкриваються її методологічні та методичні основи, практичне значення та можливості реалізації результатів дисертаційного дослідження, виконаного протягом 1990-1995 років.

У першому розділі - "Соціально-економічні проблеми екологізації водогосподарського комплексу" - висвітлені теоретичні основи екологізації водогосподарської діяльності, здійснено аналіз впливу соціальних, економічних та природних чинників на стан гідроекологічної ситуації, розкрито економічну суть і структуру ВК.

Уваження про вплив окремих сторін діяльності людини на природне середовище і структуру соціально-економічних проблем природокористування знайшли відображення в роботах М.С.Реймера /1986/, П.А.Сидорова, А.Б.Яковлева /1989/, І.О.Горпенко і співавт. /1991/, Л.І.Валінінере, А.В.Чулпіса, В.В.Панасовського /1992/, К.В.Паленова, О.І.Соколовой /1992/ та інших авторів.

Проте, визначення природокористування як складної функціональної економіко-екологічної системи орієнтує підходи до цієї проблеми надто економічною. Недостатня увага приділяється її соціальним і природним складовим. З урахуванням екологічного фактора навія пропонується вважати в системі водокористування три аспекти проблеми використання водних ресурсів - соціально-екологічний, економіко-екологічний і природно-екологічний /мат. І/. Особливого статусу слід надати його природно-екологічному аспекту. Визначаючи стан природного середовища на сучасному і перспективному рівнях, він сам не є фактором за-порошення водно-екологічної ситуації, але виступає головним фактором антропогенних впливів. Тому за природою слід змінити статус основного водокористувача. Імпульсами цього покращення нехай буде призведе до незворотних екологічних наслідків.

До структурних елементів соціально-екологічного аспекту належать демографічні, медичні, інфраструктурні та політичні. На динаміку демографічних процесів останнім часом все більше

Мал.1. Структура соціально-економічної проблематики використання водних ресурсів регіону і формування гідроекологічної ситуації

впливають зміни в навколишньому середовищі. Потріпання якісного стану останнього проявляє себе в зміні умов життя, якості продуктів харчування і рекреаційних можливостей регіонів, що спричиняє погубу захворювань у людей. Інфраструктурний блок відображає технічні можливості забезпечення населення і гостодарства водод визначеної якості, рівень розвитку житлово-комунальних структур, забезпечення населення екологічно чистими продуктами. Політичний блок відбиває рівень екологічної активності населення, його територіальні особливості, а також регіональні причини виникнення змін у навколишньому середовищі.

В рамках економіко-екологічної системи виділяється три структурні елементи - водоресурсна, організаційно-економічна і виробничо-технічна бази. Центральне місце посідають водні ресурси як фактор взаємозв'язку всіх природних елементів з господарською діяльністю і розвитком суспільства, а підґрунтям для розв'язання проблем водокористування, охорони і відновлення водоресурсного потенціалу повинна стати ціла система організації водогосподарської діяльності. Стрижнем її є впровадження економічних важелів регулювання в галузі використання природних ресурсів.

Виробничо-технічна база показує рівень ефективності водокористування. Основними її критеріями є обсяги водовідбору і використання води, обсяг стічних вод, обсяг безповоротних витрат води і перевикористання екологічної якості водоресурсних систем. По-друге, вона відображає рівень наявних технологій, впровадження систем оборотного водопостачання, водозберігаючих процесів використання води, ступінь утилізації шкідливих речовин, використання вторинних матеріальних ресурсів. Це - найскладніший комплекс економіко-екологічних проблем, розв'язання якого можливе шляхом підвищення його екологічного рівня.

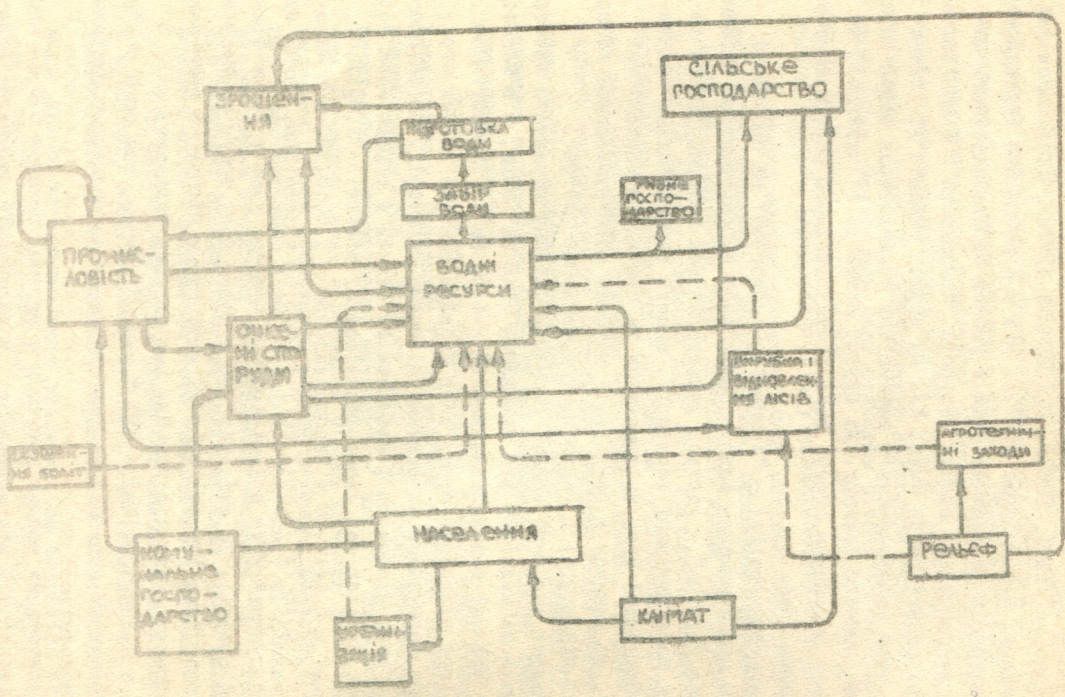
Під організацією ми розуміємо комплекс дослідницьких у часі і просторі, обґрунтованих на природно-, соціально- і економіко-екологічних рівнях заходів, спрямованих на забезпечення подальшого соціально-економічного розвитку, що базується на допустимих з точки зору екологічної якості обсягах обміну речовин в системі "людина - природа". Основною екологічній водогосподарської діяльності є перехід виробничих процесів на водозберігаючі технології і закриті системи водопостачання.

В розвиток уважень про БК вагомий внесок зробили А.П.Голіков /1972, 1982/, М.В.Зарубаєв /1976/, С.С.Левковський /1982/, Л.Д.Масловська /1981, 1982/, О.І.Щабліи /1976/, І.Я. Мельнич, Г.Х.Ісмаїлов, В.Н.Федоров /1975/. Під БК розуміють територіальну концепцію споживачів води в умовах багатовалузового характеру використання водних ресурсів. Компоненти БК поділяються на дві великі групи /кад. 2/. До першої входять ті, вплив яких на стан водоресурсного потенціалу пренеблюдється через зміну елементів водного балансу. До другої належать ті складові, що стосуються виливання стоку, його територіального перерозподілу, регулювання тощо.

У другому розділі - "Економіко-екологічні та соціальні проблеми відоскналення водогосподарської інфраструктури басейну верхнього Дністра" - дається характеристика водоресурсного потенціалу досліджуваної території, аналіз територіально-галузевих особливостей його використання та соціально-економічних проблем, що чинили в результаті науково необґрунтованої господарської діяльності у Верхньодністровському регіоні.

Сумарні величини водних ресурсів басейну верхнього Дністра в середній за водністю рік складають 7,26 км³ води, а в маловодний рік 95%-ної волозавзначеності - 4,10 км³. Гідрологічне особливості річкового стоку слід вважати значний внесок стоку місцевого формування на окремих ділянках території. Співвідношення об'ємів місцевого і транзитного стоку в середній за водністю рік складає для Івано-Франківської області - 1,00:1,69, Левівської - 5,14:1,00 і Тернопільської - 1,00:3,90, а в маловодний - 1,00:2,17, 7,08:1,00 і 1,00:3,66 відповідно. Таким чином, в посушливі роки співвідношення зростає лише в Івано-Франківській області. Це свідчить, що в межах двох інших територій в маловодні роки істотно зростає роль стоку місцевого формування. Протягомі запаси підземних вод регіону складають 2410,6 млн м³, а експлуатаційні - 677,9 млн м³. Проте, всі вони пов'язані з річковим стоком і не розглядаються як додаткове джерело водних ресурсів.

Використання водних ресурсів у регіоні складає 575,23 млн м³ за рік або 97% від волозавбору. В басейновій структурі водоспоживання пріоритет належить різам Стрипи, Висотципи і Діпидици

Мал. 2 Структура водогосподарського комплексу та зв'язки його компо-
нентів з водоресурсним потенціалом території
Структурні зв'язки в межах водогосподарського комплексу:
——— безпосередні; - - - опосередковані.

/46,7% використаної води/. На водозборах Бистриці, Стриги, Стрипи і Коропи коефіцієнти підземного водозбору складають 63-83%, а на решті території коливаються в межах 21-3%. Найбільша кількість води в регіоні витрачається на задоволення виробничих потреб - 266,50 млн м³ або 46,3% всієї використаної води. Протягом останнього десятиріччя в межах Львівської та Івано-Франківської областей використання свіжої води з цієї метою істотно зменшилося /близь як на 20%/. Тенденція іншого характеру спостерігається в межах Тернопільської області, де збільшення витрат води в промисловості останніми роками очікує /на 80-90%/.

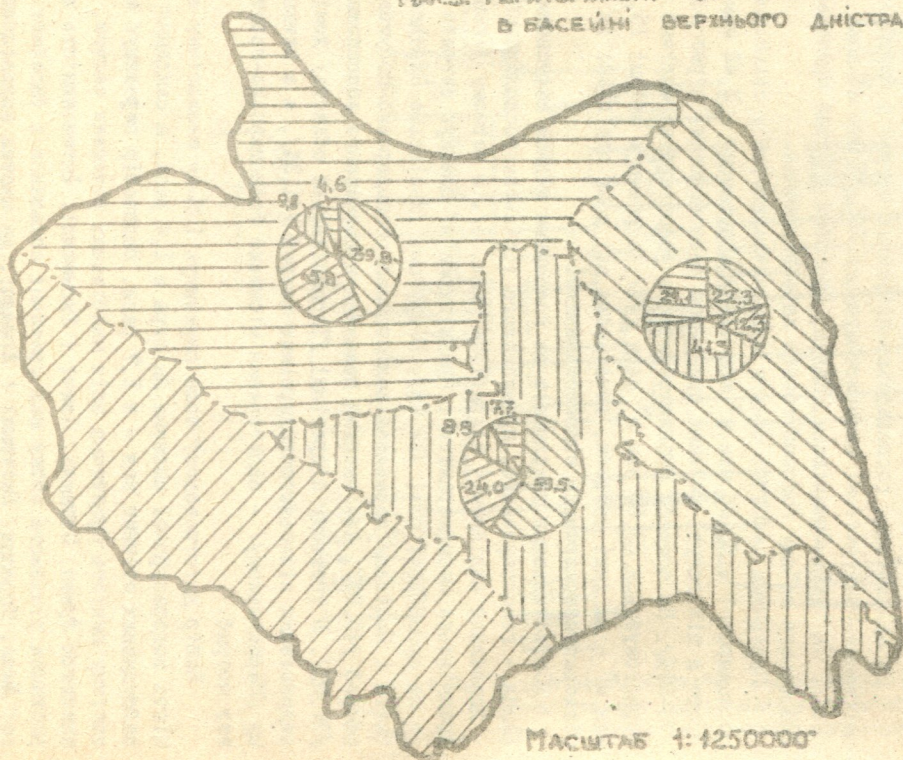
На задоволення господарсько-побутових потреб у Верхньодністрівському регіоні використовується 206,82 млн м³ води /36%. На Івано-Франківськ, Калуш, Дрогобич і Стрий припадає 30% всього об'єму господарського водоспоживання.

Порівняно незначні обсяги води витрачаються у сільському господарстві - 63,28 млн м³ або 11% /на зростання - 0,42 млн м³/. Проте в цій галузі найвищі показники безповоротних витрат води /78-85%/. На потреби сталково-ричного господарства щорічно використовується 23,09 млн м³ води /4%, а решта в об'ємі 15,12 млн м³ - на інші потреби, хоча майже всі вони пов'язані із сільськогосподарським водоспоживанням.

Співставлення показників за головними видами водоспоживання - господарського, промислового і сільськогосподарського - дозволяють виділити 4 регіони /мал. 3/. В першому /Івано-Франківське передкарпаття і Придністр'я/ домінує витрата води на промислові цілі /59,9%/. В другому /Львівське передкарпаття і Поділья/ переважав задоволення господарсько-побутових потреб /45,8%/, але високі показники промислового водоспоживання /39,8%/. В третьому підрегійоні /Тернопільська область/ домінує задоволення сільськогосподарських потреб /41,3%/, а в четвертому /Кам'янецькому/ - задоволення міських господарсько-побутових потреб.

Забір дністрівської води переважує 10%-ну екологічну сумність водоресурсної системи Дністра в 1,4 рази, а скидання забруднених стічних вод - в 1,7 рази. Водозабір порушує екологічну якість практично всіх найбільших річкових систем, за винятком Дунаю, Стрипи, Савчи і Томениці. Інтенсивність використання річкового стоку має критичні показники в басейнах Лембівки, Коропи, Бистриці і Днішці, де частка водозабору

Мал. 3. ТЕРИТОРІАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ВДОКОРИСТУВАННЯ В БАСЕЙНІ ВЕРХЬОГО ДНІСТРА

МАСШТАБ 1:1250000

УМОВНІ ПОЗНАЧКИ

Структура водокористування (%).

Задоволення потреб: 1 - промислових, 2 - господарсько-побутових, 3 - сільськогосподарських, 4 - інших (зрошення, рибне господарство тощо).

Водогосподарські під регіони (позначення в тексті).

- I - ПІДРЕГІОН
- II - ПІДРЕГІОН
- III - ПІДРЕГІОН
- IV - ПІДРЕГІОН

12

копівється в межах 22-59%, а коефіцієнти безповоротних витрат води складають 0,16-0,31. Найвищими коефіцієнтами навантаження забрудненими стічними водами характеризуються Тисмениця, Бистрий і Стрий, а дві останні ще й найбільшими об'ємами безповоротних витрат води.

Визначення корелятивного зв'язку між кількістю і тустотом населення в регіоні і об'ємами водних ресурсів місцевого формування на адміністративному і басейновому рівнях дозволяє зробити деякі пропозиції стосовно перспектив подальшого розвитку продуктивних сил у Верхньодністрівському регіоні. Нами виділені чотири районні групи в межах басейну /табл. 1/. На рекомендації розташовувати нові виробництва в районах I і II груп. Сприятливіша ситуація склалася в районах III і IV груп. Сприятливіша ситуація склалася в районах III і IV груп. Сприятливіша ситуація склалася в районах III і IV груп. Сприятливіша ситуація склалася в районах III і IV груп.

Виррати від якісного використання водних ресурсів регіону складають 12,39 млн доларів щорічно. Зокрема, водним екосистемам Івано-Франківщини завдається збитків у розмірі 6,55 млн доларів, Львівщини - 4,94 і Тернопільщини - 0,90 млн доларів /табл. 2/. В басейновому розрізі найбільших збитків завдають волозбори Бистриці /3,64 млн доларів/, Бистриці-Наддніпрянської і Борони /по 0,62/, Стрипа /0,73/ і Тисмениці /0,49 млн доларів/. В структурі збитків від оскідання забруднених річкових перешкодь займає амонітний азот - 7,71 млн доларів /62,2%/. З них 3,81 млн доларів припадає на водні екосистема Івано-Франківської області.

Збитки водним екосистемам від безповоротних витрат води опинені в 2,98 млн доларів, з них понад 2,39 млн спричинені сільськогосподарським діяльністю. Найбільших витрат завдають водні об'єкти басейнів Стрипа /1,2 млн доларів/, Чортків /0,48/, Бистриці-Солотвинської /0,36/, Бистриці-Наддніпрянської /0,34/, Бистриці /0,17/ і Тисмениці /0,16 млн доларів/.

13

Таблиця 1. Рекомендації щодо подальшого розвитку продуктивних сил у Верхньодністрівському регіоні

Адміністративні райони	Модуль поверхневого стоку, 2 л/с/км ²	Коефіцієнт поверхневого стоку, 2 л/с/км ²	Виділені райони	Висновки
Калузький	4,0-5,0	1,0	I	В цих районах немає реальної можливості для подальшої концентрації продуктивних сил
Тисменицький	3,5-4,5	0,5-0,7	II	Райони мають певні резерви для концентрації продуктивних сил при умові подальшого переходу водокористувачів на зберігальну технологію
Пустомитівський	4,0-6,0	0,2-0,5	III	Територіальний розподіл водних ресурсів відповідно до сучасного розташування продуктивних сил
Галицький	8,0-15,0	0,2	IV	Прямодне водозабезпечення дає можливість розширення і концентрації продуктивних сил
Городоцький				
Дорогобицький				
Жидичівський				
Заліщицький				
Вучаївський				
Рогатинський				
Тлумачський				
Городоцький				
Золочівський				
Сторожинський				
Стрийський				
Перемішанський				
Зборівський				
Козівський				
Монастирський				
Теребовлянський				
Бережанський				
Підгацький				
Чортківський				
Ворогудчанський				
Долішньокішківський				
Косівський				
Надвірнянський				
Миколаївський				
Самбірський				
Турківський				
Снятинський				
Даврицький				

Таблиця 2. Узагальнені дані про економічні збитки в межах басейну верхнього Дністра від якісного виснаження водних ресурсів /млн доларів за 1991 рік/

Басейн річки	Область	Економічні збитки від скидання забруднюючих речовин, млн доларів								
		БПК повний	Нафтопродукти	Зважені речовини	Сульфати	Хлориди	Азот загальний	Азот амонійний	Феноли	Загальні збитки від скидання забруднюючих речовин
Дністер	I	1,66	0,18	0,18	0,33	0,13	0,001	3,81	0,26	6,55
	Л	0,99	0,02	0,13	0,23	0,02	0,00	3,55	0,00	4,94
	Т	0,34	0,00	0,07	0,11	0,03	0,0003	0,35	0,00	0,90
Всього по басейну		2,99	0,20	0,38	0,67	0,18	0,0013	7,71	0,26	12,39

Примітки. I - ділянка Дністра з притоками в межах Івано-Франківської області, Л - Львівської, Т - Тернопільської.

Таким чином, загальні економічні збитки складають 15,37 млн доларів. Порівняно з відповідним періодом 60-х років воли зросли в 2,8 рази.

У третьому розділі - "Підвищення екологічної ефективності функціонування водогосподарського комплексу басейну верхнього Дністра" - розглядається можливість впровадження безвідходних та водозберігальних технологій як основи екологізації ВК, підвищення ефективності роботи очисних споруд в контексті екологічного регламентування функціонування ВК Верхньодністровського регіону.

Вадається загальноприйнятими, що радикальний захист водних об'єктів від забруднення досягається або заміною сучасних технологічних процесів на безвідходні, маловодні і безводні або переходом підприємств на водозбер. аичий режим. Наявельніше на даному етапі розвитку перевести підприємства на замкнені цикли водопостачання. Важливим джерелом економії є оборотні води і відпрацьовані води в інших галузях, в першу чергу в комунальному господарстві. Аналіз даних свідчать про те, що впровадження водозберігальних технологій і систем водопостачання дозволять зменшити забір дністровських вод на 10-12%, а заміна водного охолодження повітрями або хімічними хоча б на половині підприємств - ще на 9-12%.

Результати досліджень свідчать, що незадовільними темпами розв'язується питання будівництва та експлуатації водочисних споруд, зокрема, на підприємствах комунального господарства, харчової, молочної промисловості, АПК. Так, у 1992 р. в регіоні планувалося ввести в дію очисні споруди потужністю 88,05 тис.м³ за добу, а введено лише на 2,40 тис.м³ /4,1%/. За розрахунками, необхідний мінімум потужностей станції очисних забруднених стічних вод складає 191 тис.м³ за добу, в тому числі в межах Івано-Франківщини - 126, Львівської - 60 і Тернопільської - 5 тис.м³ за добу.

Найважливішою складовою соціально-економічних проблем екологізації ВК басейну верхнього Дністра є проблема забезпечення населення водов тапної якості і задоволення його господарсько-бутових потреб. Розв'язання цих проблем на майбутнє можливе лише на основі чіткої регламентації водогосподарської

діяльності, яка б визначала задоволення потреб населення у воді як пріоритетну ланку в системі водоспоживання. Головною метою регламентації водогосподарства у Верхньодністровському регіоні є підвищення економічного потенціалу території, зменшення негативного екологічного впливу на навколишнє середовище та створення сприятливих екологічних умов життя і праці людей. При цьому головним принципом подальшого розвитку регіону стане його наукове передбачення і економіко-екологічне обґрунтування на стадіях допроектних робіт, а також врахування об'єктивних умов, уже допущених на попередніх етапах проектування. Основовов таких допроектних розробок повинно стати комплексне вивчення можливих негативних змін екологічної рівноваги підросисченням регіону.

В и с н о в к и

1. Дослідження внутрішньої структури проблем водогосподарства дозволяє стверджувати, що вони є результатом безконтрольного зростання об'ємі водогосподарства і водоспоживання і мають чітко виражений соціально-економічний зміст.

2. Розроблена методика визначення рівнів антропогенного навантаження на водоресурсні системи басейну верхнього Дністра, яка ґрунтується на комплексному підході до вивчення згаданих процесів та врахуванні параметрів стану гідроекосистем на сучасному і перспективному етапах. В ході дослідження встановлена залежність між величиною антропогенного навантаження і станом водних ресурсів досліджуваної території. Найкритичнішою гідроекологічною ситуацією характеризується водозбір Гнилої Липи, Бистриці, Лімниці, Ворони, Тисмениці, Корощи, Золотої Липи і Стриву.

3. Розроблені методику урахування водного фактору в проєктах розв'язку продуктивних сил та практичні рекомендації щодо нерозривного господарського потенціалу у Верхньодністровському регіоні, які базуються на принципах соціально-економічної діяльності і екологічної відповідності вигодам навколишнього середовища.

4. Оцінені економічні збитки, які завдаються водним екосистемам внаслідок якісного і кількісного виснаження їх водних ресурсів. За п'ять років об'єми збитків зросли в 2,8 рази, що свідчить про стійку тенденцію до збільшення обсягів забруднювальних

решовин, які скидаються у водні об'єкти, та безпосередніх втрат води. Для усунення цих дефіцитів запропоновано екологічні комплекси діяльних заходів по екологізації водогосподарської діяльності в басейні верхнього Дністра.

5. Складені маршрути, які ілюструють можливість екологічного навантаження на водоресурсний потенціал і характер його використання. Це інформація в кількості з показниками змін у навколишньому природному середовищі та використанні водних ресурсів дає можливість оцінити соціально- та економіко-екологічні наслідки детралації підземною системою Карпато-Дніпровського регіону.

6. В ході досліджень виявлені реальні додаткові можливості оптимізації водогосподарської діяльності та економії водних ресурсів за рахунок впровадження прогресивних технологічних систем використання води у виробничих процесах та зменшення антропогенного впливу на водні екосистеми досліджуваної території.

7. З метою подальшого науково обґрунтованого наповнення господарського потенціалу на території басейну верхнього Дністра розроблені головні методичні принципи екологічної регламентації функціонування ЕП Верхньодніпровського регіону.

По темі дисертації опубліковані такі роботи:

1. Актуальні проблеми зхвату і використання водних ресурсів України // Актуальні проблеми охорони навколишнього середовища в антропогенного водокористування: Тезиси доповідей міжнародної науково-практичної конференції. - Кременчук, 1994. - С. 11-13 /в співавторстві з Хвасиком М.А./.

2. Характеристика якісного стану води лівого притоку р.

Дністра в межах Західного Поділля // Екологія і освіта: проблеми теорії і практики: Тезиси доповідей і повідомлень учасників міжнародної науково-практичної конференції. - Умань, 1994. - Т. 1. - С. 50-51 /в співавторстві з Хвасиком М.А./.

3. Мінеральні води Тернопільської області та їх використання в рекреаційних цілях // Актуальні питання кіничної і експериментальної медицини: Тезиси наукової конференції. - Тернопіль, 1994. - С. 108-110 /в співавторстві з Хвасиком М.А., Мартином П.Г./.

4. Санітарно-гігієнічні та еколого-економічні характеристики стану видобування стічних вод народного господарства Терно-

пільської області, Тернопіль, 1995. - С. 154-156 /в співавторстві з Хвасиком М.А., Кондратюком В.А., Могилком В.Г./.

5. Еколого-економічні проблеми підвищення ефективності використання і охорони водних ресурсів Українського Полісся. - К.: УкрІНІТІМ, 1995/в співавторстві з Хвасиком М.А./, 0,2 печ. л.

6. Еколого-економічні проблеми охорони і використання водних ресурсів басейна Дніпра. - Кременчук, 1995 /в співавторстві з Хвасиком М.А./, 0,2 печ. л.

7. Состояние и перспективы развития водохозяйственного комплекса бассейна верхнего Днестра. - К.: СДК Украины НАН Украины, 1995 /в співавторстві з Хвасиком М.А./, 0,2 печ. л.

8. Рекомендації по використанню та охороні водних ресурсів Поліського регіону. - К., 1994. - 68 с. /в співавторстві з Доронюк С.І., Хвасиком М.А., Хоревим В.М. та інт./.

Дядькура В.В. Соціально-економічні проблеми екологізації водохозяйственного комплекса бассейна верхнего Днестра. Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.08.01 - экономика природных ресурсов и природопользования. СДК Украины НАН Украины, Киев, 1995.

Закінчується наукова робота, саделується дослідження комплексу соціально-економічних проблем, виникаючих в системі використання водних ресурсів регіону. В роботі дана оцінка факторів обострення гідроекологічної обстановки в досліджуваному регіоні, опрацьовані умови антропогенних нагрузок на водоресурсний потенціал басейна верхнього Дністра, проведена оцінка економічного ушкодження водних екосистем в результаті їх загибання. Пропонуються системи заходів, направлених на підвищення екологічного функціонального рівня водохозяйственного комплекса досліджуваної території, розроблені рекомендації по дальшійшій розвитку промислових сил в Верхньодніпровському регіоні.

Будуєт В.У. Socio-economic Problems of Ecologizing Water-supply Complex in the Basin of the Upper Dniester. The thesis for a Master's degree (ecology) in Speciality 08.08.01 - economics of natural resources and nature-use. USSR, DNAS, Kiev, 1995. The work presented for defense includes the data as to the investigations of some socio-economic problems arising in the

water-service system of the region. The work submits the evaluation of the factors promoting worsening hydroecological situation in the area examined, the information as regards the levels of anthropogenic loads on the water-resources potential in the basin of the Upper Dniester, the definition of economic detriment to the water-supply systems due to their pollution.

The results obtained enabled to suggest some measures to improve ecological functioning the water-service complex of the region investigated, to elaborate certain recommendations regarding further developing productive forces in the Upper Dniester area.

Ключові слова: соціально-економічні проблеми водокористування, водогосподарський комплекс, гідроекологічна ситуація, екологізація водогосподарської діяльності, продуктивні сили.

Пішисано до друку 13.11.96. формат 60x84/16
Центр тип. В. І. Офо. друк Умов. друк. зрк. 1,2
Умов. фзрб.-відд. 1,2 Од.-вид. зрк. 0,9
Замовл. №199 Тираж 100 з. Безкоштовно

Ряде по видченню продуктивних сил України НАН України
252032, Київ-32, бульвар Т.Шевченка, 60
Дільниця оперативного друку РНІС України НАН України
252032, Київ-32, бульвар Т.Шевченка, 60